

**6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU İLE
6502 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA
KANUN'UN TAKSİTLE SATIŞLARA İLİŞKİN
HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

*Doç. Dr. Hakan ACAR**

ÖZET:

Türk Hukukunda tüketicilerin taraf olduğu taksitle satışlar hem 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, hem de önceki 4077 sayılı ve yeni 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Bu makalede mevcut düzenlemelerden aynı konuda hüküm getirenler mukayeseli olarak ele alınmış ve aralarında bir çatışma olup olmadığı incelenmiştir. Bu makalenin amacı 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda taksitli satışlar hakkında getirilen düzenlemelerin TKHK'daki tüketici işlemi olarak nitelendirilen taksitli satışlara ne ölçüde uygulanabileceğini tespit etmektir. Gerçekten TBK'nın taksitli satışlara ilişkin bazı düzenlemeleri tüketiciyi koruma amacını taşıyan 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dan bazı konularda daha ileri hükümler getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tüketicinin Korunması, Satış Sözleşmesi, Taksitle Satışlar

ABSTRACT:

Installment contracts concluded by consumer is adjusted in the new Turkish Code Obligation number 6098 and the old and new Consumer Protection Law number 4077 and 6502. In this article these adjustments are examined whether the contradictions among the articles of these laws exist or not. The purpose of this article is to define in which extend articles of Code of Obligations on Instalments Contract can be applied to consumer contracts. It can be easily said that, the adjustments on instalment contracts in the Code of Obligation put the rules more protective than the rules in the Consumer Protection Law.

Keywords: Consumer Protection, Sales Contract, Instalments Contract.

* Fatih Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Bu çalışmada 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (TBK) taksitli satışlar hakkında getirilen düzenlemelerin Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'daki (TKHK) tüketici işlemi olarak nitelendirilen taksitli satışlara ne ölçüde uygulanabileceğini tespit etmektir. Bu makale kapsamında yapmış olduğumuz incelemede tüketicilerin taraf olduğu taksitle taşınır mal satışı ve hizmet ifasına ilişkin 6502 Sayılı TKHK, 6098 Sayılı TBK ve 4077 sayılı TKHK hükümleri incelenmiştir. Bu değerlendirmede taksitle satışlara ilişkin hükümlerin tamamı değil, TKHK ve TBK'daki aynı konuda düzenleme getiren hükümler dikkate alınmıştır. Bunun sebebi taksitle satışların bütün hükümlerinin incelenmesinin bir makalenin kapsamını aşacak yoğunlukta olmasıdır. Bu şekilde bir yol izlememizin sebebi, aynı konuda farklı düzenleme getiren iki kanun hükümleri arasında bir çatışma olup olmadığının tespitidir. Gerçekten genel kanun niteliğindeki TBK'nın taksitli satışlara ilişkin bazı düzenlemeleri özel kanun niteliğindeki ve tüketiciyi koruma amacını taşıyan 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'dan¹ bazı konularda daha ileri hükümler getirmiştir. Ancak daha sonra 4077 Sayılı TKHK, 6502 Sayılı TKHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni TKHK'da ise birçok konuda TBK'daki düzenlemelere paralel değişiklikler yapılmıştır. Esasen TBK m. 263/son'a bakıldığında TBK'nın getirmiş olduğu düzenlemelerin birçoğunun tüketicileri korumak gayesiyle getirildiği anlaşılmaktadır. Bu hükme göre, tüketici işlemi niteliğinde olmayan taksitli satışlara sadece m. 259/2, m. 260/1 ve m. 261 uygulanacaktır. Dolayısıyla bu üç hüküm dışındaki düzenlemelerin asıl gayesi tüketicilerin korunmasıdır. Bu üç hükmün aynı zamanda tüketici işlemlerine de tatbik edileceği açıktır. Ama bunların dışındaki diğer hükümler sadece tüketicilerin taraf olduğu taksitli satışlar hedeflenerek hazırlanmıştır. Yani tüketicilerin korunması amaçlı özel hüküm niteliğindedir. Kanaatimizce tüketici işlemlerini düzenleyen hükümlerin genel kanun niteliğindeki TBK'da yer alması isabetli olmamıştır. Doğru olan taksitle satışlara ilişkin hükümlerin genel anlamda tüketicileri koruma gayesiyle çıkartılan TKHK içinde yer almasıydı. Aynı konuyu içeren iki farklı kanun hükmünün bulunması beraberinde yorum ve çatışma sorunlarını getirmektedir. Herhangi bir çatışma olmasa ve iki kanunda yer alan hükümlerin birlikte uygulanması mümkün olsa bile uygulayıcılar açısından zaman kaybı ve hangi kanunun hangi hükmünü tatbik edecekleri konusunda tereddütlere yol açmaktadır. Bu ise kanunlaştırma tekniği açısından istenilen bir durum değildir.

I. HER İKİ KANUNUN BİRLİKTE UYGULANMASI SORUNU

Özel kanun niteliğindeki TKHK ile genel kanun niteliğindeki TBK'nın taksitli satışların tüketicinin korunmasını hedefleyerek getirmiş olduğu özel hükümler birlikte nasıl uygulanacaktır? Bu durumda hukuk kurallarının çatışması-

¹ Bundan sonra "Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun" ifadesi TKHK olarak kısaltılacaktır.

na ilişkin genel prensiplere göre aynı konudaki birden fazla kanunun uygulanmasının nasıl olacağı tespit edilebilecektir. Dolayısıyla öncelikle yapılması gereken, bu iki Kanun hükümleri arasında bir çatışma olup olmadığına bakılmasıdır. Aynı konudaki iki farklı Kanun hükmü arasında bir çatışma olmadığı kanaatine varılması durumunda iki düzenlemenin birlikte uygulanması söz konusu olacaktır². Ancak aynı konuyu tanzim eden iki farklı hükmün birlikte uygulanmasının mümkün olmaması, dolayısıyla birbiriyle çatışması halinde ise kanaatimizce tüketiciyi daha iyi koruyan hükmün uygulanması yerinde olacaktır³.

Ancak burada dikkat çeken bir husus TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümlerinin özel kanun niteliğinde olması buna karşın her türlü tüketici işlemini kapsama alan TKHK'nın bu niteliğiyle genel kanun özelliğine sahip olduğudur. Gerçekten borç ilişkileri açısından genel kanun niteliğinde olan TBK'nın, tüketicinin korunmasını birinci derecede hedefleyen taksitle satışlara ilişkin hükümleri sadece taşınır satışlarını kapsadığı için, tüketicinin taraf olduğu satış sözleşmesi ile beraber hizmet sağlamayı amaç edinen her türlü sözleşmeyi ve bazı taşınmazları konu alan TKHK'ya göre özel hüküm olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle her iki kanundaki hükümlerin çatışması halinde özel kanun hükümlerinin uygulanmasına öncelik tanıyan *lex specialis* prensibine göre taşınır satışlarına münhasır olmak üzere, TBK hükümleri uygulanacaktır⁴. TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümlerinin ise TKHK kapsamındaki taşınır satışları dışındaki diğer taksitle satışlara doğrudan uygulanması söz konusu olmayacaktır. Dolayısıyla her iki kanunda aynı konuda birbiriyle çatışan hükümler olması durumunda TBK sadece taşınır satışlarıyla sınırlı olmak üzere TKHK'dan önce uygulanabilecektir. TBK ile getirilen ancak TKHK'da hakkında hüküm bulunmayan konularda ise, TBK hükümleri doğrudan uygulama alanı bulacaktır⁵.

Aşağıda öncelikle TBK'nın taksitli satışlara ilişkin hükümlerinin kapsamı ile TKHK taksitli satışlara ilişkin hükümler ve bu Kanunun kapsamı değerlendirilerek, her iki kanundaki düzenlemelerin aynı konuya ilişkin olup olmadığı tespit edilecek, daha sonra ise TBK ile TKHK hükümleri arasında bir çatışma olup olmadığı, çatışma varsa hangi hükmün uygulanması gerektiği konusundaki kanaatimiz ifade edilecektir.

² OĞUZMAN, Kemal, **Medeni Hukuk Dersleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 30; DURAL/SARI (DURAL), **Türk Özel Hukuku Temel Kavramlar ve Medeni Kanun'un Başlangıç Hükümleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 92.

³ Bu sonuca hükmün konuluş gayesinin araştırılması neticesinde varmak mümkündür. Bkz. OĞUZMAN, s. 30.

⁴ EDİS, Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Ankara, 6. Bası, 1997, s. 183.

⁵ EDİS, s. 182.

II. TBK VE TKHK'NIN TAKSİTLİ SATIŞLARA İLİŞKİN HÜKÜMLERİNİN KAPSAM VE KONU İTİBARI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

TBK m. 253/1'de taksitle satış şu şekilde tanımlanmıştır: *"Taksitle satış, satıcının satılan taşınır alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satışı bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır."* Bu tanıma göre taksitle satışların konusunu taşınır malların teşkil ettiği görülmektedir. Dolayısıyla TBK kapsamındaki taksitle satışlara ilişkin hükümler taşınmaz satımına uygulanamayacaktır. Doktrinde ve yargı kararlarında tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların taksitle satışına, TBK'nun taksitle satışlara ilişkin hükümlerinin uygulanabileceği ifade edilmektedir⁶. Ayrıca TBK m. 263/4 *"Alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da meslekî amaçlarla satın alınması durumunda, taksitle satışa ilişkin hükümlerden sadece 259'uncu maddenin ikinci fıkrası, 260'ıncı maddenin birinci fıkrası ve 261'inci maddesi hükümleri uygulanır."* hükmüyle, alıcının tüketici sıfatıyla hareket ettiği işlemlerde taksitle satışlara ilişkin hükümlerin tamamının uygulanacağını, ancak tüketici sıfatını taşımadığı işlemlerde sadece m. 259/2, m. 260/1 ve m. 261 hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir. Bundan da anlaşıldığı üzere TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümleri tüketici işlemi niteliğindeki taşınır satışlarına uygulanmak için hazırlanmış kurallardır.

TKHK'nın kapsamını belirleyen 2. maddesinde, TKHK'nın "Bu Kanun her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar." demektedir. Önceki TKHK'dan farklı olarak Kanun'un kapsamı daha da genişlemiştir. Yeni Kanun, önceki Kanun'daki, tüketici ile satıcı veya sağlayıcı arasındaki tüketici işlemi niteliğindeki ve mal veya hizmeti konu alan hukuki işlemleri değil, tüketici uygulamaları denilen ancak tanımı yapılmayan, kanaatimizce tüketiciyi etkileyen ancak onun iradesiyle oluşmayan tek taraflı her türlü tasarrufu da uygulama alanına dahil etmiştir. Yeni Kanun tüketici işlemini önceki Kanun'da olduğu gibi yine mal veya hizmeti konu alan her türlü sözleşme veya hukuki işlem olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla TBK'dan farklı olarak sadece hukuken eşya vasfını taşıyan taşınır malların değil, aynı zamanda mallar dışında kalan ve tüketicinin bedelini ödeyerek almış olduğu her türlü hizmetin de (TKHK m. 3/d) TKHK kapsamında olduğu vurgulanmıştır. Ancak uygulamada özellikle Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinde özel kanunları olduğu gerekçesiyle incelemeye alınmayan bazı uyumsuzlıklardan dolayı, yeni TKHK'da⁷ bu ve bazı diğer sözleşme

⁶ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Beta, İstanbul, 8.bası, 2013, s. 139.

⁷ 7.11.2013 tarihinde kabul edilen Yeni 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 28.11.2013 tarih ve 28835 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun'un 86. Maddesi ile önceki 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun tamamen yürürlükte

türleri açıkça sayılarak TKHK kapsamında olduğu belirtilmiş, böylece bu konudaki tereddütler giderilmiştir. Gerçekten yeni TKHK'nın tüketici işlemini tanımlayan 3 (I) maddesinde eser, simsarlık, sigorta, vekalet ve bankacılık sözleşmeleri açıkça sayılmış, ancak bunlar sınırlı sayıda olmadığı örnek olarak belirtildiği de ifade edilmiştir. Bu sözleşmelerden başka m. 17 (2)'de "Tüketicinin kira süresi sonunda bir malın mülkiyeti edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmeleri" yeni TKHK kapsamında taksitli tüketici işlemi olarak sayılmıştır. Buna göre hizmet kavramı ile TBK'dan farklı olarak sadece satış sözleşmeleri değil, yine yukarıda örnek olarak sayıldığı ifade edilen ve TBK'da düzenlenen iş görme sözleşmelerinin de TKHK kapsamında olduğuna açıklık getirilmiştir. Yine hakkında özel kanun hükmü olan işlemlere dahi TKHK'nın uygulanması gerektiği m. 83 ile açıkça düzenlenmiş ve bu konuda uygulamada oluşabilecek tereddütler giderilmiştir⁸. Ayrıca m. 3/h, (önceki TKHK'da olduğu gibi) yeni TKHK kapsamındaki malların sadece taşınır mallar olmadığı, bunun yanında konut ve tatil amaçlı taşınmazlar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri gayri maddi malların da TKHK kapsamında olduğunu ifade etmiştir. Görüldüğü gibi TBK'ndan farklı olarak, TKHK kapsamındaki sözleşme tipi sadece satış sözleşmesine münhasır olmadığı gibi, konu itibarıyla da sadece taşınır malları değil, bazı taşınmaz mallar ile gayri maddi malları da içine almaktadır. Bu şekliyle TKHK, konu itibarıyla TBK'dan daha geniş bir uygulama alanı bulmaktadır. Bu nedenle esasen TKHK kapsamındaki taksitli sözleşmeleri satış olarak nitelendirmek de doğru değildir. Bunun yerine "Taksitli Tüketici İşlemi" ifadesinin kullanılması kanaatimizce daha doğru olacaktır (GÜMÜŞ Taksitli İşlem Sözleşmesinin kullanılmasını teklif etmektedir. Bkz. s. 185). Dolayısıyla TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümlerinin genel anlamda tüketicilerin taraf olduğu sözleşmelere uygulanmak üzere düzenlendiği, ancak yine tüketicileri koruma amacıyla hazırlanan bir özel kanun niteliğinde olan TKHK'nın sadece taşınır satışına ilişkin hükümleri ile aynı kapsamda olduğunun değerlendirilmesi gerektiği söylenebilecektir. Buna göre konut ve tatil amaçlı taşınmaz malların satışı ile hizmet sunulmasına ilişkin sözleşmeleri konu alan taksitli işlemlere TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümleri uygulanamayacak bu nedenle bu tip işlemlerde hukuk kurallarının çatışması sorunundan bahsedilemeyecektir. Bir başka ifadeyle

lükten kaldırılmıştır. Önceki TKHK döneminde çıkartılmış olan yönetmelik hükümlerinin ise yeni yönetmelikler çıkarılıncaya kadar, 6502 Sayılı Kanun ile çatışmayan hükümleri uygulanmaya devam edecektir (Geçici Madde 1 (3)). Kanun yayımlandıktan 6 ay sonra yürürlüğe girecektir (m. 87). Buna göre 6502 Sayılı Kanun 29.05.2014 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanacaktır.

⁸ Diğer Hükümler başlıklı 83. Madde metni şu şekildedir:

"(1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır.

(2) Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez."

konut veya tatil amaçlı taşınmaz satışı ile hizmet sağlamayı konu alan taksitli işlemlerde TKHK hükümleri uygulanmaya devam edecek, taşınır satışlarını konu alan bir taksitli satış sözleşmesinin varlığı halinde ise her iki kanun hükümlerinin birlikte uygulanması veya çatışmasından bahsedilebilecektir.

III. TBK’NIN TKHK İLE AYNI KONUDA DÜZENLEME GETİREN HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda ifade edildiği gibi her iki kanunun örtüştüğü konu taksitle taşınır satışlarıdır. Dolayısıyla burada yapacağımız değerlendirmeler sadece taşınır satışını konu alan taksitli tüketici işlemlerine ilişkin olacaktır. Bu bölümdeki değerlendirmeler her iki kanunda da hüküm bulunan konulara ilişkindir. Bunun sebebi ise hukuk kuralları arasındaki çatışmanın ancak bu tip durumlarda söz konusu olmasıdır.

A. Taksit Sayısı

Taksit malın veya hizmetin teslim veya ifasından sonra yapılan ödemeler olarak nitelendirilebilir. Teslim ve ifadan önce yapılan ödemeler ise ön ödeme veya peşinat olarak isimlendirilmektedir. Bu nedenle teslimden önce yapılan kısmi ödemelerin taksit olarak kabul edilmemesi gerekir⁹. Bu nitelendirme sözleşmeye uygulanacak hükümlerin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Gerçekten TBK m. 259/1, peşinatın ödenmemesi halinde satıcının sadece peşinatın ödenmesini isteyebileceği veya sözleşmeden dönebileceğini düzenlemişken, taksitlerin ödenmesinde alıcının temerrüde düşmesi halinde satıcının bedelin tamamını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönebilmesi, bu hakkın sözleşmede açıkça saklı tutulmuş olmasına ve ödenmeyen taksitlerin ancak belli miktarda olması halinde mümkün olduğunu ifade etmektedir. Hatta sözleşmeden dönme halinde satıcının isteyebileceği menfi zarar miktarı eğer ödenmiş taksit miktarına eşit veya daha fazla ise satıcı sözleşmeden dönemez. Peşinatın ödenmemesine ilişkin olarak ise satıcının sözleşmeden dönebilmesinde böyle bir sınırlama söz konusu değildir.

Taksitle satışları tanımlayan TBK m. 252 “... alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satıştır.” ifadesinde taksit sayısına ilişkin bir hüküm olmamakla birlikte aynı maddenin 7. bendinde sözleşmede bulunması gerekli hususlardan birisinin de “... ikiden az olmamak üzere taksit sayısı.” denilmek suretiyle taksit sayısının en az iki olması gerektiği belirtilmiştir. Doktrinde de TBK çerçevesindeki taksitle satışların en az iki taksit ödemesini içermesi gerektiği ifade edilmektedir¹⁰. Yeni TKHK m. 17’de önceki TKHK’den farklı olarak

⁹ OZANOĞLU, Hasan, *Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1999, s. 52.

¹⁰ OZANOĞLU, s. 56.

açık bir şekilde taksit sayısından bahsedilmemiştir¹¹, TBK'daki düzenleme ile paralel bir şekilde bedelin kısım kısım ödenmesi ifadesi tercih edilmiştir. Fakat TBK'dan farklı olarak sözleşmenin yazılı şekilde yapılması bir geçerlik şartı olarak belirtilmesine rağmen (m. 17 (3)), sözleşmede bulunması gereken asgari şartların neler olduğuna ilişkin ayrı bir kanun hükmü getirilmemiş, bu husus yönetmeliğe bırakılmıştır (m. 21 (2))¹². Taksitle satışlar konusunda halen yürürlükte olan herhangi bir yönetmelik bulunmamaktadır¹³. Bu durumda kanunun lafzına baktığımızda TKHK kapsamındaki taksitli tüketici işlemlerinde bedelin kısım kısım ödenmesinin yeterli olduğu, "kısım kısım" ifadesinin ise malın teslimi veya hizmetin ifasından önce yapılan ön ödeme olan peşinatı da kapsayacak şekilde en az iki parça olarak ödenmesinin taksitli tüketici işlemlerine ilişkin hükümlerin uygulanması için yeterli olacağını söyleyebiliriz. Kanaatimizce böyle bir yorum tüketicinin lehine de olacaktır. Çünkü tüketici bu durumda erken ödemede faiz indirimi, cayma hakkı, muacceliyet ihbarı gibi haklardan istifade edebilecektir. Aksi takdirde tüketicinin TBK kapsamında bir taksitli taşınır satışı olarak kabul edilmeyen ancak TKHK kapsamında taksitli tüketici işlemi sayılan bir sözleşme yapması halinde genel hükümler uygulanacak ve TKHK'daki lehine olan haklardan faydalanamayacaktır. Mesela Ahmet'in kendi konut ihtiyacını karşılamak için bir ev satın almak amacıyla Müteahhit Mehmet ile bir taşınmaz satış vaadi sözleşmesi yaptığını, sözleşmede evin bedelinin yarısını evin tesliminden önce, bedelin diğer yarısını ise evin tesliminden 6 ay sonra ödeneceğinin kararlaştırıldığını varsayalım. Burada sözleşme konusu taşınır mal olmadığı için TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümleri uygulanmayacaktır. Ahmet kendi ihtiyacını karşılamak amacıyla ve Mehmet'in de ticari ve mesleki amaçlarla sözleşme yapmış olmaları nedeniyle, hukuki işlemin TKHK kapsamında bir tüketici işlemi olduğu söylenebilecektir. Eğer burada kısım kısım ödeme şartını sadece teslimden sonraki en az iki taksit olarak kabul edersek, TKHK 17 vd hükümlerini değil TBK'nın genel hükümlerini uygulamamız gerekecektir. Buna göre sözleşmenin yapılmasından sonraki bir hafta içinde Ahmet'in sözleşmeden cayma hakkı olmayacaktır. Çünkü TBK'nın genel hükümlerinde alıcıya böyle bir hak verilmemiştir. Yine teslimden 6 ay sonra yapacağı ödemeyi, 2 ay sonra yapması halinde erken ödeme indiriminden faydalanamayacaktır. Çünkü TBK m. 96'ya (BK m.80) göre erken ödeme halinde borçlunun herhangi bir faiz indirimi hakkı yoktur. Dolayısıyla taksit sayısı konusunda açık bir hüküm olmasa dahi, "kısım kısım ödeme" ifadesinin TBK m.

¹¹ Önceki TKHK m. 6/A'da "Taksitle satış, satım bedelinin en az iki taksitle ödendiği... satım türüdür." ifadesiyle en az iki taksit ödenmesi şartını getirmişti. 4077 Sayılı Kanun'un ilk halinde mevcut olmayan bu hüküm 06.03.2003 Tarih ve 4822 Sayılı Kanun ile getirilmişti.

¹² Yeni TKHK m. 84 (2)'de Kanun'da öngörülen yönetmeliklerin yeni TKHK'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde çıkarılması gerektiği ifade edilmiştir.

¹³ Yeni TKHK Geçici Madde 1 (3) hükmüne göre yeni yönetmelik çıkarılıncaya kadar önceki yönetmeliklerin Yeni TKHK'na aykırı olmayan hükümleri yürürlükte olacaktır.

252 hükmüne kıyasen peşinatın dışında malın teslimi veya hizmetin ifasından sonra ödenecek en az iki taksit olarak anlaşılması gerektiği şeklinde yorumlanması tüketicinin aleyhine olacaktır ki bu anlayış tüketicinin korunması düşüncesiyle çıkartılan bir Kanun'un amacıyla bağdaşmamaktadır. Ancak, yukarıda ifade edildiği gibi TKHK m. 21 (2) sözleşmenin zorunlu içeriğinin yönetmelikle belirleneceğini ifade etmiş ve bu yetkinin de Bakanlıkta olduğu TKHK m. 84 (2) ile belirtilmiştir. Buna göre Bakanlığın yapacağı yönetmelikte TBK m. 252'ye paralel bir şekilde taksit sayısının en az iki olacağı ifade edilirse yukarıda yapmış olduğumuz değerlendirme ve yorum geçerliliğini kaybedecek, "kısım kısım ödeme" kavramı sadece malın teslimi veya hizmetin ifasından sonra yapılacak taksit bedelleri olarak anlaşılacaktır.

Netice olarak taşınır satışını konu alan tüketici işlemi niteliğindeki taksitli satışlarda, teslim ve ifadan önce yapılan peşinat ödemesinin dışında teslim ve ifadan sonra en az iki taksit ödemesi yapılması halinde tüketicinin TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümlerinden faydalanabilmesi söz konusu iken, taşınır mallar dışında kalan hizmet ve malları konu alan taksitli tüketici işlemlerinde ise peşinat da dahil olmak üzere, bedelin iki kısım halinde ödenmesi tüketicinin TKHK kapsamındaki haklardan yararlanması için yeterli olacaktır.

B. Peşinat

Mal veya hizmet bedelinin, malın teslimi veya hizmetin ifasından önce ödenen kısmına peşinat veya ön ödeme denir. Peşinatı taksitten ayıran temel özellik de budur. Teknik anlamda taksitli işlemlere bu vasfını veren teslim veya ifadan sonra bedelin kısım kısım ödenmesidir. Peşinatın teslimden önce taksitle ödenmesi, işlemi, taksitli satış veya taksitli işlem haline getirmez. Eğer ödemenin tamamı teslim veya ifadan önce taksitli olarak yapılmışsa bu durumda ön ödemeli taksitli bir işlemin varlığından söz edilebilir ki bu sözleşme TBK'da ayrı bir sözleşme türü olarak düzenlenmiştir (m. 264-273). Yeni TKHK'da ise peşinatın kararlaştırılması gerektiğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır¹⁴. TBK ise m. 256'da ise peşin satış bedelinin en az onda birinin en geç taşınır malın teslimi anında ödenmesi gerektiği ve bu peşinat ödenmeden mal teslim edilmişse satıcının peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde talep hakkı olmayacağı düzenlenmiştir. Bu noktada peşinatın kararlaştırılmasının emredici bir hüküm olarak düzenlenip düzenlenmediği sorusu akla gelmektedir. Yani taraflar malın veya hizmetin tesliminden önce ifa edilecek bir peşinat miktarı kararlaştırmışlar ancak bedelin tamamının teslimden sonra taksitle ödenmesini kararlaştırmışlarsa bu sözleşme geçerli bir taksitle satış sözleşmesi olarak değerlendirilebilecek midir? Öncelikle şunu ifade edelim ki, peşinata ilişkin TBK'da getiri-

¹⁴ Önceki TKHK m. 6/A'da ise peşinat sözleşmede bulunması gereken unsurlar arasında saymış ancak bunun miktarı konusunda herhangi bir düzenleme yapmamıştı.

len düzenlemeler, TBK m. 263/son hükmüne göre alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği yani tüketici olarak kabul edilemeyeceği işlemlere uygulanmayacaktır. Dolayısıyla alıcının tüketici olmadığı durumlarda peşinatın kararlaştırılması sözleşmenin esaslı bir unsuru değildir. Bu nedenle tüketici işlemi niteliğinde olmayan taksitle satışlarda peşinatın kararlaştırılmaması sözleşmeyi kısmen veya tamamen geçersiz kılmaz. Esasen peşinatın sözleşmede kararlaştırılması her iki tarafın da menfaatinedir. Tüketici açısından bakıldığında henüz hiçbir ödeme gücüne sahip olmamasına rağmen ekonomik gücünün üstünde borç yükünün altına girmeyecektir. Satıcı açısından bakıldığında da mal veya hizmeti sunacağı kişinin en azından belli bir miktar ödeme gücüne sahip olduğu konusunda fikir sahibi olacak ve bedelin ödenmemesi riskini azaltır¹⁵. Bu nedenle peşinatın kararlaştırılmasının sözleşmenin objektif esaslı noktalarından olduğunun kabulü ve dolayısıyla buna ilişkin hükümlerin emredici nitelikte olması gerektiği söylenebilirdi¹⁶. Yeni TKHK'da ise sözleşmede bulunması gereken unsurlara ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamış, peşinata ilişkin de ayrı bir hüküm getirilmemiştir. Bu şekilde kanun koyucu peşinatın sözleşmede kararlaştırılmamasının sözleşmeyi geçersiz kılmayacağı konusundaki iradesini ortaya koymuştur. TBK m. 256'da ise peşinatın ödenme zamanı, miktarı ve bu miktarın alıcıdan istenmemesi halinde satıcıya uygulanacak yaptırım net bir şekilde düzenlenmiştir¹⁷. Madde metni şu şekildedir: “Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, satış bedelinin geri kalan kısmını da sözleşmenin kurulmasını izleyen üç yıl içinde ödemekle yükümlüdür.

Bakanlar Kurulu, satılmanın türüne göre peşinat miktarı ile yasal ödeme sınırlarını yarıya kadar indirebileceği gibi, iki katına kadar çıkartabilir.

¹⁵ OZANOĞLU, s. 51.

¹⁶ Ancak önceki TKHK m. 6/A'ya bakıldığında kanun koyucunun bu amacı taşıdığını söylemek çok kolay değildir. Her ne kadar TKHK m. 6/A'da peşinat tutarı “sözleşmede bulunması gereken asgari unsurlar” arasında sayılmış ve TKHK m. 6/A/3 “Satıcı ve sağlayıcı bu bilgilerin sözleşmede yer almasını sağlamak” yükümlülüğü getirilmiş olsa da peşinat miktarının ne kadar olacağının belirtilmemesi, kanun koyucunun bu düzenlemeyi emredici olarak yapmadığı konusunda bir kanaat oluşturmaktaydı. Çünkü sözleşmede peşinat olarak çok küçük bir miktar yazılsa dahi peşinatın sözleşmede bulunması şartı yerine getirilmiş ve taksitle satış geçerli bir şekilde kurulmuş olacaktır.

¹⁷ Esasen taksitle satışlara ilişkin hükümlerin bir kısmının alınmış olduğu İsviçre Borçlar Kanunu'nun, peşinata ilişkin düzenlemeler getiren 226d maddesi de 23 Mart 2001 tarihli “Tüketici Kredileri Hakkındaki Federal Kanun” (Federal Law on Consumer Credit (FLCC)) ile kaldırılmıştır. Bu özel kanunda ise peşinata ilişkin herhangi bir zorunluluk içeren düzenleme yer almamaktadır. Bu Kanun'un taksitle satışlara ilişkin İsviçre Borçlar Kanunu'nun yerini alan 10. Maddesinin c bendinde sözleşmede bulunması gereken unsurlar arasında peşinat miktarı da sayılmış ancak “eğer kararlaştırılmışsa (if any)” denilmek suretiyle peşinatın kararlaştırılmasının emredici bir hüküm olmadığı açıkça ifade edilmiştir.

Bkz. <http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/wirtschaft/gesetzgebung/konsumkredit/bg-kredit-e.pdf>

Kanunda belirlenen asgari peşinatı tamamen almaksızın, satılanı alıcıya devreden satıcı, peşinatın ödenmeyen kısmı üzerinde istem hakkını kaybeder.

Peşinattan vazgeçilmesi karşılığında, satış bedelinde yapılacak artırma hükmüsüdür.”

Maddede geçen “Alıcı, peşin satış bedelinin en az onda birini en geç teslim anında peşin olarak, ... ödemekle yükümlüdür.” ifadesi taşınır mal satışı hakkında düzenleme getiren TBK hükümlerine göre peşinatın kararlaştırılmasının emredici bir hüküm olduğunu göstermektedir. Ayrıca maddenin son fıkrasında teslim öncesi peşinatı almaksızın satılan alıcıya devredilirse peşinatın ödenmeyen kısmını satıcı tarafından alıcıdan talep edilemeyeceği düzenlenerek, peşinatın kararlaştırılmamış olmasını medeni ceza niteliğinde bir müeyyideye bağlamıştır¹⁸. Yine TBK m. 253/3’te belirtilen sözleşmede bulunması gereken hususlar arasında peşinat tutarı da sayılmıştır. Bu hükümler genel olarak değerlendirildiğinde, peşinatın taksitle satış sözleşmelerinin kurucu unsur niteliğinde olmayan zorunlu bir unsuru olduğunu, dolayısıyla peşinatın sözleşmede kararlaştırılmamasının sözleşmenin tamamını geçersiz kılmayıp kısmi butlan hükümlerine göre sözleşmenin diğer kısmının geçerli sayılacağını söyleyebiliriz. Kanun koyucunun peşinatı sözleşmenin kurucu unsuru haline getirme iradesi olsaydı, TBK m. 253/2’deki yazılı şekle aykırılığın sözleşmeyi tamamen geçersiz kılacağına ilişkin hükümde olduğu gibi açıkça bu hususu belirtirdi. Ayrıca bu durumda peşinat miktarının alıcıdan istenemeyeceği hakkındaki düzenlemenin bir anlamı da kalmazdı. Kanun koyucu sözleşmenin ayakta tutulmasını istemekte ancak satıcıyı peşinatın istenmesinden mahrum bırakmaktadır. Satış bedelinin peşinattan vazgeçme karşılığında artırılmayacağına ilişkin TBK m. 256/son hükmü de sözleşmenin ayakta tutulması iradesini ortaya koymaktadır. Yeni TKHK’da da sözleşmenin geçerli bir şekilde yapılması yükümlülüğünü satıcı ve sağlayıcıya vermiş ve geçerli şekilde kurulmayan sözleşmenin sonradan tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri sürülemeyeceğini belirtmiştir (TKHK m. 17 (3)). Dolayısıyla sözleşmede peşinatın kararlaştırılmamış olması sözleşmenin tamamını geçersiz hale getirmeyecektir. Bu durumda TBK m. 27/2’ye göre, satıcının peşinatın alıcıdan istenemeyeceğini bilseydi böyle bir sözleşmeyi yapmayacak olduğu gerekçesiyle sözleşmenin tamamının geçersiz olduğu iddiasını ileri sürmesi de mümkün olmamalıdır. Alıcının peşinat miktarını indirmeden satış bedelinin tamamını satıcıya ödemesi durumunda, satıcı için bu durum bir sebepsiz zenginleşme teşkil edecek ve alıcı ödediği peşinat miktarını satıcıdan sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edebilecektir (TBK m. 77)¹⁹. TKHK’da peşinatın asgari miktarına ilişkin bir düzenleme olmamakla birlikte, TBK m. 256/1’de bu miktarın taşınır malın peşin satış bedelinin onda biri olacağını ifade etmiştir. Netice olarak TBK’nın peşinatın

¹⁸ GÜMÜŞ, Mustafa, Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 3. Bası, İstanbul, 2013, s. 187.

¹⁹ GÜMÜŞ, s. 187.

kararlaştırılmasının zorunluluğu, bunun kararlaştırılmaması halinde peşinat miktarının alıcıdan istenemeyeceği, peşinatın miktarı, peşinattan vazgeçilmesi karşılığında satış bedelinde artış yapılamayacağına ilişkin hükümleri, TKHK kapsamındaki taksitli tüketici işleminin sadece taşınır satışını konu alması halinde de uygulanacaktır. Ancak diğer mal ve hizmet satışlarını konu alan taksitli tüketici işlemlerine bu hükümler uygulanamayacaktır.

C. Taşınırın Teslim Zamanı

Taksitle tüketici işlemlerinde temel amaç, tüketicinin mali olarak gücünü aşan bir takım mal ve hizmetleri bedelin tamamını ödemediği elde edebilmesidir. Yani tüketici ya satıcı veya bir finans şirketi tarafından kredilendirilerek ekonomik iktidarının üstünde imkanlara kavuşturulmaktadır. Bu şekilde taksitli tüketici işlemlerinde de teslim zamanının da esasen bedelin ödenmesinden önce yapılması gerektiği söylenebilir. TBK m. 97’de belirtilen aynı anda ifa kuralından ayrılmış ve satıcıya ön edim yükümü getirilmiştir²⁰. TBK’da bu prensip aynen benimsenmiş teslim zamanının bedelin ödenmesinden önce olduğu ifade edilmiştir (m. 253/1). Fakat bedelin bir kısmının yani peşinatın ise en geç teslim anında yapılması ön görülmüştür (TBK m. 256/1). Dolayısıyla aynı anda ifa kuralı peşinatın ödenmesi konusunda uygulanacaktır. Bedelin tamamının ödenmediği bir zaman diliminde teslimin gerçekleşmesi gerekmektedir²¹. Önceki TKHK’da ise teslim zamanının sözleşmenin düzenlendiği an olduğu belirtilmiştir (m. 6/A/1). Bu ise kanaatimizce taksitle satışların taşınır mal teslimini konu alması durumunda her zaman geçerli olmayacaktır. Çünkü taşınır malları konu alan taksitle satış sözleşmesinde mesela bir mobilya veya beyaz eşya satışında genellikle malın teslimi sözleşmenin yapıldığı zamandan bir süre sonra yerine getirilmektedir. Bunun yerine peşinat dışındaki ödemelerden önce malın tesliminin taksitle satışlarda söz konusu olması ticari hayatın gereklerine daha uygun olacaktır. Hizmet ifalarında da hizmetin ifa edildiği zaman genellikle hizmet bedelinin ödenmesinden öncedir. Yani sözleşmenin yapıldığı sırada bedelin tamamı genellikle ödenmemektedir. Bu nedenle hizmet ifalarını konu alan taksitle satış sözleşmelerinde, ifanın sözleşmenin yapıldığı sırada yerine getirilmesi ticari hayatın gereklerine uygun değildir. Bu anlayıştan yeni TKHK ile dönülmüş ve “Taksitle satış sözleşmeleri” başlıklı 17. Maddesinde teslim veya ifa zamanına ilişkin bir hüküm getirilmemiştir.

D. Erken Ödeme Halinde İndirim

Erken ödeme halinde bedelden yapılacak indirim TBK m. 258 ile yeni TKHK m. 20’de düzenlenmiştir (önceki TKHK m. 6/A/4). TBK m. 258’e göre;

²⁰ OZANOĞLU, s. 46.

²¹ Bedelin tamamının ödenmesinin teslimden önce gerçekleşmesi halinde ise ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi ortaya çıkacaktır (TBK m. 264-273).

“Taksit borcu kambiyo senedine bağlanmış olmadıkça, alıcı satış bedelinin kalan kısmını her zaman bir defada ödeyerek borcundan kurtulabilir. Bu durumda, peşin satış bedeline ilave edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir.” TBK m. 96’daki, erken ödeme halinde indirim istenemeyeceği kuralına istisna teşkil eden bu hüküm, erken ödeme indiriminin yapılabilmesi için taksit borcunun kambiyo senedine bağlanmaması şartını getirmiş, ayrıca vade farkı olarak peşin satış bedeline eklenen kısmın tamamının değil en az yarısının indirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yeni TKHK m. 20 ise (önceki TKHK m. 6A’da olduğu gibi) bedelin indirilebilmesi için taksit borcunun kambiyo senedine bağlanmamış olması şartını aramamış ve vade farkı (veya faiz) olarak peşin satış bedeline ilave edilen miktarın tamamının indirilebileceğini ifade etmiştir. Ancak yeni TKHK m. 4 (5) önceki TKHK m. 6A/3’deki gibi taksit borçlarının kambiyo senedine bağlanması halinde bu senetlerin her bir taksit için ayrıca tanzim edilmesi ve nama yazılı olarak keşide edilmesi şartını aramaktadır. Bu şart sayesinde satıcı senetleri ancak alacağın temlik hükümlerine göre ve asıl alacağı devir suretiyle temlik edebilecek, buna bağlı olarak da tüketici, satıcıya karşı sahip olduğu def’ileri, mesela malın ayıplı olmasından dolayı sahip olduğu hakları nama yazılı senedi devralana karşı da ileri sürebilecektir²². Burada TBK’nın taksitle satışlarda kambiyo senedinin niteliğine ilişkin herhangi bir kısıtlama getirmediği TBK m.258 hükmüyle, taksitle satışlardan doğan taksit alacağının ancak nama yazılı kambiyo senedine bağlanabileceğini düzenleyen yeni TKHK m. 4 (5) (önceki TKHK m. 6A/3) hükmü ilk bakışta çatışıyor intibamı oluşturmaktadır. Yani acaba taşınır satışını konu alan m. 258, bu noktada, taksitli tüketici işleminin konusu taşınır mal olduğunda TKHK hükmünden önce mi uygulanacak, dolayısıyla da taşınır satışını konu alan tüketici işlemlerinden doğan taksit alacağı her türlü kambiyo senedine bağlanabilecek midir? Kanaatimizce, burada gerçek anlamda bir çatışmadan bahsedilemez ve her iki hükmün birbirini tamamlayıcı şekilde birlikte uygulanmasında fayda vardır²³. Kanun koyucunun TKHK hükmünü değiştirme amacı taşımadığı kanunun yazılış şeklinden anlaşılmaktadır. Tüketicinin korunması amacına uygun olan yorum da her iki hükmün birlikte uygulanmasındadır. Buna göre tüketicinin taraf olduğu taşınır satışlarında dolayısıyla TBK kapsamındaki taksitli satışlarda da kambiyo senetlerinin nama yazılı olması şartı aranacaktır. Ayrıca

²² İsviçre Hukukundaki aynı yöndeki düzenleme için bkz. FLCC art. 19. <http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/wirtschaft/gesetzgebung/konsumkredit/bg-kredite.pdf>

²³ Bir çatışma olduğu varsayılsa bile bu durumda kambiyo senedinin niteliğine ilişkin düzenleme getiren TKHK hükmü özel hüküm olarak değerlendirilecek, TBK’nın kambiyo senedi hakkındaki düzenlemesinde herhangi bir özellik belirtilmediği için genel hüküm olarak kabul edilecek, buna bağlı olarak da özel hüküm ile genel hüküm arasındaki çatışmada *lex specialis* prensibine göre özel hüküm uygulanacaktır.

TKHK'daki her bir taksit ödemesi için ayrı kambiyo senedinin düzenlenmesi şartı da TBK kapsamındaki tüketicinin taraf olduğu taksitle satışlarda uygulanacaktır. Bu durumda TBK kapsamındaki taksitle satışlardan sadece tüketicinin taraf olmadığı taksitle satışlarda her türlü kambiyo senedinin düzenlenmesi mümkün olacaktır. Diğer bir ifadeyle tacirler arasındaki taksitle satışlarda taksitler her tür kambiyo senedine bağlanabilecektir.

Ayrıca TBK m. 258 kalan borcun tamamının bir defada ödenmesi şartını ararken, yeni TKHK m. 20 (önceki TKHK m. 6A) bir veya birden fazla taksitin erken ödenmesini erken ödeme indirimi yapılabilmesi için yeterli saymıştır. İndirime tabi olacak miktar ise TBK 258'e göre peşin satış bedeline ilave edilen sadece vade farkı değil, her türlü ilave meblağdır²⁴. Ancak önceki TKHK m. 6A/4 "... gerekli faiz indirimini yapmakla yükümlüdür." diyerek indirilecek meblağın sadece vade farkı olduğunu ifade etmişti. Yeni TKHK m. 20 ise "...faiz veya komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür." diyerek indirilecek meblağın sadece faiz değil, komisyon masraflarını da ihtiva ettiğini ifade etmiştir. Hem tüketicinin hem de satıcının haklarının korunabilmesi için vade farkı ve diğer ilave bedellerin yazılı olarak yapılması gereken sözleşme ile tüketiciye bildirilmesi gereklidir (TBK m. 253/3 (4) (6)). Diğer ilave bedellerin sözleşmede belirtilmesi yükümlülüğü TBK m. 253/3 (6)'da "alıcının nakden veya aynen üstlendiği bütün edimler" ifadesiyle belirtilmiştir. Yeni TKHK m. 4 (4)'te ise benzer şekilde "Bu Kanunda düzenlenen sözleşmelere istinaden tüketiciden talep edilecek her türlü ücret ve masrafa ilişkin bilgilerin, sözleşmenin eki olarak kâğıt üzerinde yazılı şekilde tüketiciye verilmesi zorunludur. Uzaktan iletişim aracılığıyla kurulan sözleşmelerde ise, bu bilgiler kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun şekilde verilir. Bu bilgilerin tüketiciye verildiğinin ispatı sözleşmeyi düzenleyene aittir." ifadesi yer almaktadır. TBK m. 253/3 (3)'de ise "taksitle ödeme sebebiyle belirtilecek ilave bedel" ifadesiyle vade farkı sözleşmede ayrıca yazılması gereken bir sözleşme hükmü olarak yer almıştır. Dolayısıyla her iki kanun erken ödeme halinde sadece faizin değil peşin satış bedeline ilave edilen her türlü miktarın taksitlere isabet eden kısmının indirileceğini düzenlemiştir.

E. Tüketicinin Temerrüdüne İlişkin Hükümler

Yeni TKHK m. 19'da (Önceki TKHK m. 6A/5) tüketicinin temerrüdü halinde satıcının veya sağlayıcının kalan borcun tamamının ifasını isteyebilmesinin şartları düzenlenmiştir. TBK m. 259/2'de ise tüketicinin taksitleri ödemede temerrüdü halinde sadece kalan borcun tamamının istenmesi değil, buna ilaveten muaccel olmasına rağmen ödenmeyen taksitlerin ödenmesi ile sözleşmeden dönebilme imkanları da tüketicinin temerrüdü haline ilişkin olarak düzenlen-

²⁴ GÜMÜŞ, s.222.

miştir. Yeni TKHK’da ise önceki TKHK’daki anlayış çerçevesinde yine sadece ödenmeyen satış bedelinin tamamının istenebilmesi şartları düzenlenmiş, sadece muaccel olup ödenmeyen taksitlerin ödenmesi ve sözleşmeden dönme haklarına ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır.

6502 Sayılı TKHK m. 19 şu şekildedir²⁵:

“Temerrüt

MADDE 19- (1) *Taksitle satış sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, satıcı veya sağlayıcı, kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak satıcı veya sağlayıcının bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Satıcı veya sağlayıcının bu hakkı kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması zorunludur.*

(2) *Muaccel kılınan taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masraflar dikkate alınmaz.*”

F. Taksit Miktarlarına İlişkin Farklılıklar

Gerek 4077 Sayılı ve gerekse 6502 sayılı TKHK’da bu hakkın kullanılması, bu hakkın saklı tutulmasına ve satıcının bütün edimlerini ifa etmesi şartlarına bağlamıştır. Ancak yeni TKHK’da öncekinden farklı olarak taksit miktarlarına ilişkin olarak “... kalan borcun en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen iki taksidi...” şartını getirmiştir. Görüldüğü gibi taksit miktarlarıyla alakalı ilk farklılık birbirini izleyen iki taksit toplamının önceki TKHK’da “... satış bedelinin en az onda biri...” olmasıyken, yeni TKHK’da kalan borcun en az onda biri olmasıdır. Burada yeni getirilen hükmün satıcının lehine tüketicinin aleyhine olduğu görülmektedir. Çünkü satıcının sözleşmeden dönebilmesi için gerekli olan, tüketicinin ödemediği taksit bedeli daha az bir miktara indirilmiştir. Mesela peşin satış bedeli 70.000 TL olan bir araba için tüketicinin 20.000 TL ön ödeme yaptığını kalan 50.000 TL’yi de otuz ayda, aylık 2.000 TL taksit şeklinde 60.000 TL olarak ödeyeceğini varsayalım. Burada toplam satış bedeli ön ödemeyeyle birlikte 80.000 TL’dir. Önceki TKHK’ya göre tüketicinin ardı ardına ödemediği taksit miktarının

²⁵ Önceki TKHK m. 6A/5 hükmü şu şekildedir:

“Satıcı veya sağlayıcı, taksitlerden birinin veya birkaçının ödenmemesi halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak; ancak satıcının veya sağlayıcının bütün edimlerini ifa etmiş olması durumunda ve tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmesi ve ödenmeyen taksit toplamının satış bedelinin en az onda biri olması halinde kullanılabilir. Ancak satıcının veya sağlayıcının bu hakkını kullanabilmesi için en az bir hafta süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması gerekir.”

örneğe göre en az 8.000 TL olması gerekirken, yeni TKHK'ya göre daha az olabilecektir. Yine örneğe göre tüketicinin toplam taksitlerin 20.000 TL'lik kısmını ödediğini varsayacak olursak, kalan borç faiz ve masraflar dahil 40.000 TL olacaktır. Bu durumda yeni TKHK'ya göre toplam miktarı 4.000 TL olan iki taksitin ödenmemesi satıcının kalan borcun yani 20.000 TL'nin tamamının ödenmesini isteyebilmesi için yeterli olacaktır.

İki metin arasındaki ikinci farklılık ise satıcının satış bedelinin ödenmeyen kısmının tamamını isteyebilmesi için “... kalan borcun en az dörtte birini oluşturan bir taksiti ...” ödemede temerrüde düşmüş olmasını ilave bir şart olarak getirilmiş olmasıdır.²⁶ Bu hüküm ilk bakışta önceki TKHK'da herhalde iki taksit ödemede temerrüde düşülmesi şartını ortadan kaldırması nedeniyle tüketicinin aleyhine gözükse de, taraf dengesi açısından kanaatimizce yerinde olmuştur.

Üçüncü bir fark olarak da yeni TKHK m. 19 (2)'de taksitlerin hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masrafların dikkate alınmayacağı yani peşin satış bedeli üzerinden temerrüde düşülen taksitlerin hesaplanması gerektiği ifade edilmiştir. Önceki TKHK m. 6/A'da bu konuda açık bir düzenleme yoktu. Doktrinde ise, İsviçre Hukukuna dayalı olarak toplam satış bedeli üzerinden bu oranın hesaplanması gerektiği ifade edilmekteydi²⁷. Burada yeni TKHK tüketiciyi koruyucu bir düzenleme getirerek kalan borcun hesaplanmasında faiz, komisyon ve benzeri masrafların dikkate alınmayacağını belirtmiştir. Buna göre örneğimizdeki muaccel kılınacak olan kalan borcun 40.000 TL olarak değil, kalan taksitlerin vadesine göre hesaplanmış faiz ve masraflar düşülerek ödenecektir. Örneğimize göre 40.000 TL 20 ayda ödeneceğine göre, bu döneme düşen faiz ve masrafları 5.000 TL olarak kabul edecek olursak, tüketici, satıcıya 35.000 TL ödeyecektir. Satıcı bu miktarın kendisine ödenmesini talep ettiği andan itibaren 35.000 TL'ye uygulanacak temerrüt faizini isteyebilecektir. Önceki TKHK dönemindeyse bu durumda 40.000 TL üzerinden temerrüt faizi de talep edilebilecekti. Bu da tüketicinin aleyhine bir durum oluşturacak şekilde iki defa faiz ödenmesine sebep olmaktaydı.

TBK m. 259/2'de düzenlenen tüketicinin taksitleri ödemede temerrüdü halinde kalan borcun tamamının istenebilmesine ilişkin alternatif şart türleri daha

²⁶ İsviçre Hukukunun taksitle satışlara ilişkin mevcut halinde ise tüketicinin temerrüdü halinde ödenmeyen miktarın peşin satış fiyatının onda biri olması dışında ilave bir şart aranmamaktadır. Bkz. FLCC art. 18. <http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/wirtschaft/gesetzgebung/konsumkredit/bg-kredit-e.pdf>

Tüketici kredilerine ilişkin Avrupa Birliği Direktifi ise bu konuda bir düzenleme yapmamış, konuyu milli hukuklara bırakmıştır. Bkz. EC Directive No: 2008/48 art. 33.

<http://www.eurofinas.org/uploads/documents/policies/CCD/CCD%20-%20DIRECTIVE%202008-48-EC.pdf>

²⁷ OZANOĞLU, s. 238; GÜMÜŞ, s. 204.

fazlardır. Madde metni şu şekildedir: “Alıcı taksitleri ödemede temerrüde düşerse satıcı, muaccel olmuş taksitlerin veya geri kalan satış bedelinin tamamının bir defada ödenmesini isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Satıcının geri kalan satış bedelinin tamamını isteyebilmesi veya sözleşmeden dönebilmesi, ancak bu hakkı açık biçimde saklı tutmuş olmasına ve alıcının kararlaştırılan satış bedelinin en az onda birini oluşturan ve birbirini izleyen en az iki taksidi veya en az dörtte birini oluşturan bir taksidi ya da en son taksidi ödemede temerrüde düşmüş olmasına bağlıdır.”

Buna göre, alternatif şartlar arasında son taksitin ödenmemesi de sayılmış, ayrıca önceki TKHK m. 6/A/5 hükmüne paralel olarak, birbirini izleyen iki taksit miktarının toplam satış bedelinin en az onda biri olması gerektiğini belirtmiştir.

Yeni TKHK’nın 19. maddesinde ise bu ilave alternatif şartlardan son taksitin ödenmemiş olması yer almamıştır. Kalan borcun tamamının ödenmesinin istenebileceği TKHK düzenlemesinde buna gerek de yoktur. Çünkü zaten kalan borç son taksittir ve bunun istenebilmesi için ayrı bir düzenleme yapma ihtiyacı yoktur. Zaten satıcı her zaman ödenmeyen taksitlerin ödenmesini isteme hakkına sahiptir. Buna göre taşınır satışı da dahil taksitli tüketici işlemlerinde, satıcının kalan bedelin tamamının ödenmesini isteyebilmesi için, ödenmemiş taksit miktarına ilişkin olarak gerçekte iki alternatif şart söz konusu olacaktır. Bunlar:

- Tüketicinin kalan borcunun onda birini teşkil eden birbirini izleyen iki taksiti ödememesi
- Kalan borcun dörtte birini oluşturan bir taksiti ödememesi

G. Muacceliyet İhbar Süresine İlişkin Farklılık

Taksitli tüketici işlemlerine ilişkin olarak 4077 sayılı TKHK m. 6/A’da bir hafta olan muacceliyet ihbar süresi, 6502 sayılı TKHK’da otuz güne çıkarılmıştır. Yani satıcının kalan borcun tamamının ödenmesini isteyebilmesi için tüketiciye ödemediği taksitleri ödemesi amacıyla otuz gün süre vermesi gereklidir. Yoksa satıcının kalan borcun tamamını isteme hakkı doğmayacaktır. Sürenin verilmesi herhangi bir şekle de tabi değildir²⁸. TBK m. 259/3’te ise muacceliyet ihbar süresi on beş gün olarak belirlenmiştir. Bu durumda hangi sürenin ne şekilde uygulanacağı konusunda iki yöntem izlenerek bir sonuca ulaşılabilir. Birinci yöntemde, TBK kapsamındaki taksitle satışların konusu taşınır mallar olduğuna göre, taşınır malları konu alan tüketicilerin taraf olduğu taksitle satışlarda TBK m. 259/3’e göre 15 günlük süre uygulanacak, taksitle taşınır satışı dışındaki tüketici işlemlerinde ise yeni TKHK m. 19’a göre otuz günlük süre uygulanacaktır. Bu yöntemin uygulanabilmesi için sonradan çıkan ve yukarıda

²⁸ GÜMÜŞ, s. 204.

ifade ettiğimiz gibi tüketicinin korunması açısından genel kanun niteliğinde olan TKHK'nın yine bütün taksitli tüketici işlemlerini kapsayan bir hükmü ile bütün borç doğurucu işlemler konusunda genel kanun olsa da tüketicinin taraf olduğu taksitle satış sözleşmeleri konusunda özel hüküm niteliğinde olan TBK hükmü arasında bir çatışma söz konusu olmadığını kabul etmemiz gerekecektir. Çatışmanın olmadığını ifade edebilmemiz için ise Kanun Koyucunun sonraki genel kanunla önceki özel hükmü değiştirme arzusunun olmadığını kabul etmemiz gerekecektir. Kanun koyucunun böyle bir amacının olup olmadığı, öncelikle kanun hükmünden veya gerekçeden anlaşılabılır. Ne yeni TKHK'da ne de kanun gerekçelerinde böyle bir açıklama vardır. Dolayısıyla yeni TKHK'nın, TBK'nın muacceliyet ihbar süresini değiştirmeye ilişkin bir amacının olmadığı dolayısıyla, taşınır satışını konu alan taksitli tüketici işlemlerinde on beş günlük sürenin, bunun dışındaki taksitli tüketici işlemlerinde ise otuz günlük sürenin uygulanması doğru olacaktır. Görüldüğü gibi burada hukuk kuralları arasında tam bir çatışmanın varlığı söz konusudur. Çünkü konuları aynı olan iki kanun hükmü arasında bir farklılık vardır. Bu görüşün kabul edilmemesi halinde ise ikinci bir yöntem olarak yeni TKHK'nın genel kanun niteliğinde olmasına rağmen, TBK'nın muacceliyet ihbar süresini değiştirme amacının varsayılması gerektiği ve buna bağlı olarak TBK'ndaki on beş günlük sürenin değil, yeni TKHK'nın belirlediği otuz günlük sürenin uygulanması gerektiği söylenebilecektir. Bu sonuca varabilmemiz için öncelikle yeni TKHK ile kanun koyucunun tüketiciyi daha iyi bir konuma getirmek arzusunun zımnen var olduğu ve dolayısıyla sonraki genel kanun ile önceki özel kanun hükmünün değiştirilmesi iradesinin kabulü gereklidir. Bu iradenin zımnen varlığının ise tüketicinin daha iyi bir şekilde korunması amacından yola çıkılarak, tüketicinin lehine olan otuz günlük sürenin tatbik edilmesi sonucuna varılacaktır. Biz gerçek bir çatışmanın var olduğunu düşündüğümüz bu durumda tüketicinin menfaatine olan ikinci görüşün uygulanmasının daha uygun olacağı kanaatini taşımaktayız.

SONUÇ

Görüldüğü üzere aynı alanın iki farklı düzenlemeye konu edilmesi kanunlaştırma tekniği açısından isabetsiz olduğu gibi, bir takım tartışmaları da beraberinde getirdiği de görülmektedir. Tüketicilerin taraf olduğu taksitle taşınır satışları kanaatimizce sadece TKHK kapsamında düzenlenmeliydi ve TBK kapsamındaki taksitle satışlar ise sadece tacirler arasındaki taksitle satışlara ilişkin olarak tanzim edilmeliydi. Bu şekildeki bir mevzuat yazım tekniği hukuk kurallarının çatışması, yorumu ve en azından uygulamada tereddütleri beraberinde getirmektedir. Zaten me'haz kanun olan İsviçre hukukunda da bu yol takip edilerek, taksitle satışlara ilişkin hükümler İsviçre Borçlar Kanunu'ndan çıkartılmış, tüketici kredileri hakkında çıkartılan kanun kapsamına alınmıştır. İkinci olarak tespit etmemiz gereken husus ise ilk bakışta görüldüğünün aksine

TKHK'nın tüketici işlemleri açısından genel kanun olduğu ve dolayısıyla TBK'nın taksitli tüketici işlemlerine ilişkin hükümlerinin özel hüküm niteliğini taşıdığıdır. Buna bağlı olarak hukuk kuralları arasında bir çatışmanın varlığı halinde taşınır satışını konu alan TBK hükümlerinin *lex specialis* prensibine göre öncelikli olarak uygulanması gerekecektir. Yaptığımız incelemede taşınır malları konu alan TBK hükümlerinin, taşınır malları da içine alan TKHK hükümlerinden önce uygulanması gerektiği bu prensipten yola çıkarak söylenebilecektir. Çünkü TKHK hükümleri hem taşınır malları hem bazı taşınmaz malları, hem hizmetleri hem de bazı gayri maddi malları konu alırken, TBK'nın taksitle satışlara ilişkin hükümleri sadece taşınır satışını ihtiva etmektedir. Dolayısıyla her iki kanun metninin ortak düzenleme getirdiği konu taşınır satışlarıdır ve bu konuda bir farklılığın varlığı halinde TBK hükümlerinin öncelikle uygulanması gereklidir. Bu çerçevede taksit sayısı, peşinat, erken ödeme indirimi, temerrüt konularında her iki kanunda da farklı düzenlemeler olduğu ve yukarıda ifade edilen anlayış çerçevesinde taşınır satışını konu alan taksitli tüketici işlemlerinde TBK'nın, bunun dışındaki taksitli tüketici işlemlerinde ise TKHK'nın uygulanması gerekecektir. Genel anlamda *lex specialis* prensibinden istifade etmiş olsak da, sonraki genel kanunun kanun koyucunun iradesi ile önceki özel kanunu değiştirebileceğini, tüketicinin lehine yorum prensibinden istifade ederek, muacceliyet ihbar süresine ilişkin olarak TBK'daki on beş günlük sürenin değil, TKHK'daki otuz günlük sürenin taşınır satışlarında da uygulanması gerektiği kanaatini taşımaktayız. Son olarak TKHK'daki "taksitle satış" ifadesinin, tüketici işlemlerinin sadece satış sözleşmelerinden ibaret olmaması nedeniyle, "taksitli tüketici işlemi" olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Gerçekten mevcut durum kanun sistematığına uygun olmamasının yanında kavram kargaşasına da neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

- DURAL/SARI, **Türk Özel Hukuku Temel Kavramlar ve Medeni Kanun'un Başlangıç Hükümleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009.
- EDİS, Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Ankara, 6. Bası, 1997.
- GÜMÜŞ, Mustafa, Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, İstanbul, 2013
- OĞUZMAN, Kemal, **Medeni Hukuk Dersleri**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- OZANOĞLU, Hasan, **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1999.
- YAVUZ/ACAR/ÖZEN, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Beta, İstanbul, 13.bası, 2013.
- <http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/wirtschaft/gesetzgebung/konsumkredit/bg-kredit-e.pdf>
- <http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/wirtschaft/gesetzgebung/konsumkredit/bg-kredit-e.pdf>
- <http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/wirtschaft/gesetzgebung/konsumkredit/bg-kredit-e.pdf>
- <http://www.eurofinas.org/uploads/documents/policies/CCD/CCD%20-%20DIRECTIVE%202008-48-EC.pdf>

